

Ergenlerde Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi

Zeliha Traş¹  Yusuf Atış² 

¹ Prof. Dr. Rehberlik ve Psikolojik Bilim Dalı, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya, Türkiye, zztras@gmail.com (Sorumlu Yazar/Corresponding Author)

² Aliye Hüseyin Tekbaş İlkokulu, Konya, Türkiye, pdr Yusufatis@gmail.com

Makale Bilgileri

ÖZ

Makale Geçmişi

Geliş: 16.05.2020

Kabul: 19.07.2020

Yayın: 28.12.2020

Anahtar Kelimeler:

Sürekli Öfke,
Öfke İfade Tarzı,
Ergenler.

Bu araştırmanın amacı, ergenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Araştırmanın çalışma grubunu Orta Anadolu'da bir ilde 5 farklı ortaöğretim kurumuna devam eden 534 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Katılımcılar 250 (%46.8) erkek, 284 (%53.2) kadından oluşmaktadır. Araştırmada ergenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarını belirlemek için Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarz Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

Verilerin analizinde; t- testi ve tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır.

Araştırma bulgularına göre, ergenlerin cinsiyet değişkenine göre sürekli öfke ve öfke ifade tarzı alt ölçeklerinden, sürekli öfke ve öfke dışı alt boyutlarında kadın öğrenciler lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Öfke kontrol alt boyutunda ise erkek öğrenciler lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Sınıf değişkenine göre sürekli öfke ve öfke ifade tarzı alt ölçeklerinden öfke içte alt boyutu 10. sınıf öğrencilerinde 9. sınıf öğrencilerine göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Anne ve baba eğitim düzeyi değişkenine göre sürekli öfke ve öfke ifade tarz alt ölçeklerinden alınan puanlar anlamlı farklılık bulunmamıştır. Öfke, ergenlik döneminde hissedilen en yoğun duygulardan bir tanesidir. Bu çalışmanın bulguları ilgili literatür desteği ile tartışılmıştır.

Examination of Trait Anger and Anger Expression Styles in Adolescents in Terms of Various Variables

Article Info

ABSTRACT

Article History

Received: 16.05.2020

Accepted: 19.07.2020

Published: 28.12.2020

Keywords:

Trait Anger,
Anger Expression Style,
Adolescents.

The aim of this study is to examine adolescents' trait anger and anger expression styles in terms of various variables. The study group consists of 534 high school students attending 5 different secondary education institutions in a province in Central Anatolia. Participants consisted of 250 (46.8%) males and 284 (53.2%) females. In the research, State-Trait Anger Expression Inventory-2 and Personal Information Form were used to determine the trait anger and anger expression styles of adolescents. In the analysis of the data; t-test and one-way analysis of variance were used.

According to the findings of the research, there was a significant difference in favor of female students in trait anger and unrepressed anger sub-dimensions, which belong to trait anger and anger expression styles sub-scales according to the gender variable. In the anger control sub-dimension, a significant difference was found in favor of male students. According to the class variable, the sub-dimension of repressed anger, in the anger and anger expression sub-scales, was found to be significantly higher in the 10th grade students than the 9th grade students. According to the variable of mother and father education level, scores obtained from trait anger and anger expression sub-scales were not significantly different. Anger is one of the most intense emotions felt during adolescence. The findings of this study are discussed with the support of the related literature.

Atf/Citation: Traş, Z. ve Atış, Y. (2020). Ergenlerde Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 154-165.



"This article is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) (CC BY-NC 4.0)"

GİRİŞ

Ergenlik dönemi genellikle duygu yoğunluklarının değişkenlik gösterdiği bir dönem olarak ifade edilebilir. Duygusal olarak kararsız ve çalkantılı bir gelişim dönemidir. Ergenlik dönemi yetişkin davranış kalıplarına geçiş zamanı olarak aynı zamanda riskli bir dönemdir. Ergenler duygusal değişimlere uyum sağlayamadığı durumlarda uzun vadede önemli sağlık sorunları ile karşılaşması muhtemeldir (Starner ve Peters, 2004). Bireyin topluma katılabilmesi ve erişkinler arasında yerini alabilmesi sürecinde, ergenlik döneminde kazanılması gereken belirli bilgi, beceri ve deneyimlerin önemi büyüktür. Bu dönemin sağlıklı bir şekilde atlatabilmek için ergenlik döneminde yoğun olarak yaşanabilecek duyguların tanınması ve bu duyguların etki edebileceği davranışların kontrol edilebilmesi gerekmektedir (Duran ve Eldeleklioğlu, 2005). Ergenlik döneminde yaşanan en yoğun yaşanan duygulardan birisi olan öfkenin de sağlıklı yollardan ifade edilmesi gerekmektedir.

Ergenlerin başta öfke olmak üzere, duygularını nasıl ifade edeceğini ve bazen daha da önemlisi, ne zaman duyguları sosyal olarak kabul edilebilir bir şekilde ifade edeceğini bilmek, sosyal ilişkilerde çok önemli bir yere sahiptir (Kerr ve Schneider, 2008). Ergenlerde görülen öfke ve saldırganlık davranışlarının azaltılmasında, olumlu kişilerarası problem çözme yaklaşımlarının kazandırılmasının önemi çok büyüktür (Arslan, Hamarta, Arslan ve Saygın, 2010). Öfke kontrolü konusunda yapılan araştırmalarda dürtüsellik kavramının önemi vurgulanmaktadır. Öfke kontrolü bireyin duygusal denge sağlanmasında çok önemli bir işlevi yerine getirmektedir (Bridewell ve Chang, 1997). Öfke literatürde duygusal, bilişsel, fizyolojik ve davranışsal öğeleri olan çok boyutlu bir kavram olarak ele alınmaktadır. Öfkenin duygusal boyutu, öfkenin ortaya çıkmasına sebep olan durumlara karşı duygusal tepkilerin gücü ile ilişkilidir. Bilişsel boyut; bireyin yaşadığı çevreye yönelik sahip olduğu olumsuz şemalarla ilişkililikten; davranışsal boyut, öfkenin ifadesinde kullanılan olumlu ya da olumsuz başa çıkma mekanizmalarını kapsamaktadır (Boman, 2003).

Öfke; genellikle sık sık yaşanan, basit hayal kırıklıklarından aşırı hiddete kadar geniş bir aralıkta ortaya çıkabilen, biyolojik ve fizyolojik faktörleri de içerisinde barındıran normal bir duygudur (Hollenhorst, 1998). Öfke; bireyin istekleri, ihtiyaçları veya planları engellendiğinde, haksızlık ile karşılaştığında, benliğine yönelik bir tehdit algıladığında yaşadığı doğal bir duygu olarak tanımlanabilir. Öfkenin yapıcı ve tarafların elde etmek istediği asıl amaca hizmet edecek şekilde ifade edilmesi gerekmektedir (Albayrak Sargın, 2008). Çocuklar ve ergenler, yetişkinlerin maruz kaldıkları pek çok kriz durumlarına maruz kalmaktadırlar. Bunun yanında çocuklar ve ergenlerin hem gelişimsel hem de duruma bağlı olarak birçok yetişkinlerden farklı kriz deneyimlerine de maruz kalmaktadır (Erdur-Baker ve Doğan, 2016). Arkadaş ve aile ilişkilerinin bambaşka bir boyuta ulaştığı ergenlik döneminde ise öfke iyi yönetilmezse çok yönlü bir yıkıma yol açabilir. Öfke ve kızgınlık duygusu öncelikle öfkelenen kişiyi sonra çevresindeki kişileri etkiler. Kızgınlıkla ifade edilen her davranış yöneldeği kişiler için genellikle sıkıntı verici, tehdit edici, psikolojik ya da fiziksel olarak yaralayıcı olur. (Kalyoncu, 2014). Bu yönüyle sağlıklı biçimde ifade edilemeyen öfke insan yaşamı için büyük bir problem olarak değerlendirilebilir. Öfke duygusunun özellikleri arasında en çok dikkat çeken öfke duygusunu ifade şeklinin öğrenilen bir özellik oluşudur. Aynı zamanda olumsuz olarak değerlendirilebilecek, içerisinde saldırganlık öğelerine içerisinde barındıran öfke ifade biçimlerinin yerine, yeni, sağlıklı ve daha uygun ifade tarzlarının öğrenilebileceğidir (Batıgün 2004).

Kontrol edilemeyen öfke duygusu; saldırganlık ve şiddet olarak yaşamın her alanında bireyin kendisine ve çevresine zarar veren bir sorun haline gelmektedir (Albayrak Sargın, 2008). Öfke kontrolünün geçmişine baktığımızda ilk fikirlerin antik çağlara kadar uzandığı görülmektedir. Süreç içerisinde sosyal hayatta öfke kontrol eksikliği yaşayan insanlar kendilerini mahkeme salonlarında ve hapisanelerde bulmuşlardır (Hollenhorst, 1998). Öfke, son derece sağlıklı bir duygu olmasına rağmen,

uygun şekilde ifade edilmeyen öfke yıkıcı davranışlara sebep olabilmektedir. Bu davranışlar kişinin sosyal yaşamını olumsuz etkileyebilmektedir. Sigara kullanma, madde bağımlılığı, yeme bozuklukları ve depresyon gibi sorunların oluşmasına sebep olabilmektedir (Soykan, 2003). Öfkesini uygun yollarla ifade edemeyen bireylerin damar rahatsızlığı başta olmak üzere pek çok fizyolojik rahatsızlıkla karşılaşması muhtemeldir çünkü öfke ve düşmanlık öğeleri bu rahatsızlıkların önemli sebeplerinden biri olarak değerlendirilmektedir (Murdock, 2012). Bu nedenlerden dolayı öfke duygusunun, sağlıklı bir şekilde kontrol altına alınması gerekmektedir. Birey tüm duygularda olduğu gibi öfkeyi de tanıyarak ve kabullenerek sağlıklı yollardan ifade edebilme becerisi kazanmalıdır (Özmen, 2004).

Bu çalışma ile ergenlerde sl-öfke ve öfke-tarzının bazı değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Yaşam boyunca sağlıklı bir şekilde ifade edilemeyen öfkenin, bireyin yakın çevresini oluşturan aile ve arkadaş çevresini oluşturan kişilerle olan ilişkilerinde birtakım sorunların ortaya çıkmasına sebep olabilmektedir. Ergenlik dönemi sürecinde bu sorunların saptanması ve uygun desteğin sağlanması öğrencinin gelişimi açısından oldukça değerlidir. Araştırma ile sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarına etki edebilecek olan cinsiyet, sınıf seviyesi, anne eğitim düzeyi ve baba eğitim düzeyi değişkenleri ele alınarak literatüre katkı sağlamak amaçlanmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı ergenlerde sürekli öfke ve öfke ifade tarzının bazı değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıtlar aranmıştır.

Ergenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzları

- a. Cinsiyet
- b. Sınıf Düzeyi
- c. Anne Eğitim Düzeyi
- d. Baba Eğitim Düzeyi

değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemine değinilmiştir. Araştırmada kullanılan model, evren ve örneklem, veri toplanmasıyla ilgili yapılan çalışmalar ve araştırmada kullanılan istatistiksel teknikler açıklanmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu orta Anadolu’da bir ilde 5 farklı ortaöğretim kurumuna devam eden 534 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Katılımcılar 250 (%46.8) erkek, 284 (%53.2) kadından; 221 (% 41.4) 9. sınıf ve 313 (% 58.6) 10. sınıf öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırma 2018-2019 eğitim öğretim yılında yapılmış olup, çalışma grubu liselerin 9. ve 10. sınıflarında öğrenim görmekte olan öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunun 9. ve 10. sınıf öğrencilerinden seçilmesinin sebebi bu sınıf düzeyinin orta ergenlik dönemine denk gelmesidir. Orta ergenlik döneminde ergenlikle ilgili bütün özellikler yoğun bir şekilde gözlenebilirken, geç ergenlik döneminde ise ergenlerin yetişkinliğe yaklaştığı, aynı zamanda da ergenlik dönemi özelliklerinin kısmen gözlemlenemediği bir dönem olduğu söylenebilir (Yavaş, 2017).

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak için “Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarz Ölçeği”(SÖÖTÖ) ve “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır.

Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarz Ölçeği (SÖÖTÖ)

Ölçek Spielberger, Jacobs, Russel ve Crane (1983) tarafından geliştirilmiştir. SÖÖTÖ'nin Türkçe'ye uyarlama çalışması Özer (1994) tarafından yapılmıştır. Dört alt ölçeğe sahip olan ölçek dörtlü likert tekniği ile değerlendirilmekte ve toplamda 34 maddeden oluşmaktadır. Maddelerin on tanesi Sürekli Öfke (SI-Öfke) alt ölçeğini oluşturmaktadır. Öfke ifade tarzları (Öfke-Tarz) alt ölçeği ise, 24 maddeden oluşan her bir alt ölçekte 8 madde bulunmaktadır. Bu alt ölçekler; Öfke-İçte, Öfke-Dışa ve Öfke-Kontrol alt ölçekleridir. SÖÖTÖ' de ters madde bulunmamaktadır.

SI-öfke alt ölçeğinde bireyler en yüksek 40, en düşük 10 puan alabilirler. Öfke-tarz alt ölçeğindeki öfke-içte, öfke-dışa ve öfke-kontrol alt ölçek toplamından ise en düşük 8 en yüksek 32 puan alabilirler (Özer, 1994). Özer (1994) tarafından yapılan güvenirlik çalışmalarında ölçeklerin iç tutarlılık değerleri üzerinde durulmuştur. Yapılan çeşitli ölçümlerde ölçeğin sl-öfke ölçeğinin alfa değerleri α : .67 ile α : 92; arasında öfke-kontrol α : .80 ile α : .90; Öfke-Dışanın α : .69 ile α : .91 ve Öfke-İçtenin α : .58 ile α : 76 arasında değiştiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırma için toplam iç tutarlılık katsayı (Cronbach's Alpha) değeri .72, araştırma alt ölçek değerleri ise sl-öfke .79, öfke-içte .70, öfke-dışa .78, öfke-kontrol .77 olarak bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Çalışmada ortaya çıkan veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 20.0 programı yardımıyla analiz edilmiştir. Katılımcıların demografik özelliklerinin verildiği tabloda yer alan verilerin analizinde frekans ve yüzde değerleri analiz edilerek Tablo 1'de sunulmuştur. Ölçekten elde edilen puanların normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Verileri değerlendirirken t testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

Tablo 1. Katılımcılara ait demografik bilgiler

Değişkenler		
	N	%
Cinsiyet		
Kadın	284	53.2
Erkek	250	46.8
Sınıf		
9	221	41.4
10	313	58.6
Anne eğitim düzeyi		
İlkokul	182	34.1
Ortaokul	117	21.9

Lise	134	25.1
Üniversite	101	18.9
Baba eğitim düzeyi		
İlkokul	106	19.6
Ortaokul	93	17.5
Lise	146	27.4
Üniversite	189	35.5
Toplam	534	100

BULGULAR

Tablo 2. Ergenlerin Cinsiyet Değişkenine Göre Sl-Öfke ve Öfke-Tarz Alt Ölçek Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik ve t Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	t	p	n ²
Sl-Öfke	K	284	24.78	5.88	2.419	.016*	.011
	E	250	23.59	5.47			
Öfke-İçte	K	284	18.91	4.22	1.813	.070	.006
	E	250	18.23	4.35			
Öfke-Dışa	K	284	19.04	5.08	2.558	.011*	.012
	E	250	17.98	4.49			
Öfke-Kontrol	K	284	19.34	5.35	-2.826	.005*	.015
	E	250	20.61	5.05			

Ergenlerin cinsiyet değişkenine göre sl-öfke ve öfke-tarz alt ölçeklerinden, sl-öfke ve öfke-dışa puanları kız öğrencilerde erkek öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Öfke-kontrol puanları erkek öğrencilerde kız öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Öfke-içte puanlarında ise erkek ve kız öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 3. Ergenlerin Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Sl-Öfke ve Öfke-Tarz Alt Ölçek Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik ve t Testi Sonuçları

	Sınıf	N	\bar{X}	Ss	t	p	n ²
--	-------	---	-----------	----	---	---	----------------

Sl-Öfke	9	221	24.22	5.75	-.022	.983	.001
	10	313	24.23	5.71			
Öfke-İçte	9	221	18.15	4.29	-1.981	.048*	.004
	10	313	18.90	4.27			
Öfke-Dışa	9	221	18.20	4.87	-1.370	.171	.004
	10	313	18.79	4.80			
Öfke-Kontrol	9	221	19.55	5.40	-1.404	.161	.004
	10	313	20.21	5.12			

* p<.05

Sınıf değişkenine göre 10. sınıfların sl-öfke ve öfke-tarz alt ölçeklerinden öfke-içte puanları, 9. sınıf öğrencilerinin öfke-içte puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksektir. Sl-öfke, öfke-dışa ve öfke-kontrol alt ölçek puanlarında ise anlamlı düzeyde farklılık bulunmamıştır.

Tablo 4. Ergenlerin Sl-Öfke ve Öfke-Tarz Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Anne Eğitim Düzeyi Faktörüne Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Kaynak	KT	Sd	KO	F	P
Sl-Öfke	Gruplar arası	46.750	3	15.583		
	Grup içi	17317.797	530	33.049	.472	.702
	Toplam	17364.547	533			
Öfke-İçte	Gruplar arası	86.060	3	28.687		
	Grup içi	9705.917	530	18523	1.549	.201
	Toplam	9791.977	533			
Öfke-Dışa	Gruplar arası	49.430	3	16.477		
	Grup içi	12420.573	530	23.703	.695	.555
	Toplam	12470.002	533			
Öfke-Kontrol	Gruplar arası	78.536	3	26.179		
	Grup içi	14448.648	530	27.574	.949	.416
	Toplam	14527.185	533			

Anne eğitim düzeyi değişkenine göre sl-öfke ve öfke-tarz alt ölçeklerinden alınan puanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 5. Ergenlerin Sl-Öfke ve Öfke-Tarz Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Baba Eğitim Düzeyi Faktörüne Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Kaynak	KT	Sd	KO	F	P
Sl-Öfke	Gruplar arası	33.931	3	11.310		
	Grup içi	17109.365	530	32.527	.348	.791
	Toplam	17143.295	533			
Öfke-İçte	Gruplar arası	121.652	3	40.551		
	Grup içi	9688.538	530	18.419	2.202	.087
	Toplam	9810.190	533			
Öfke-Dışa	Gruplar arası	60.990	3			
	Grup içi	12371.906	530	20.330	.864	.459
	Toplam	12432.896	533	23.521		
Öfke-Kontrol	Gruplar arası	178.766	3			
	Grup içi	14335.915	530	59.589	2.186	.089
	Toplam	14514.681	533	27.255		

Baba eğitim düzeyi değişkenine göre sl-öfke ve öfke-tarz alt ölçeklerinden alınan puanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Ergenlerin cinsiyet değişkenine göre sl-öfke ve öfke-tarz alt ölçeklerinden, sl-öfke ve öfke-dışa puanları kız öğrencilerde erkek öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Öfke-kontrol puanları erkek öğrencilerde kız öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Öfke-içte puanlarında ise cinsiyet değişkenine göre arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Literatürde cinsiyet ile sl-öfke ve öfke-tarz alt ölçekleri arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalara bakıldığında; farklı yaş gruplarında çeşitli çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Cinsiyet ile sl-öfke ve öfke-tarz arasında ilişkinin ortaya konulduğu, bu ilişkinin kadın ve erkekler lehine değişkenlik gösterdiği ve ilişkinin tespit edilemediği farklı araştırma sonuçları bulunmaktadır.

Erdoğan, 2015; Keskin, 2019; Buntaine ve Costenbader, 1997 tarafından yapılan çalışmalarda sl-öfke ve öfke-tarzları cinsiyet değişkenine göre farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Dündar (2016) tarafından yapılan çalışmada ise erkeklerin öfke-kontrolünün kadınlardan yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Evren, Bozkurt, Çiftçi, Demirci, Evren, Can ve Umut, (2015) tarafından yapılan çalışmada kadınlarda intihar düşüncesi ile de ilişkili olabilecek öfke problemlerinin erkeklerde daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Özmen, Özmen, Çetinkaya, Taşkın ve Dündar (2009) tarafından ergenlerle yapılan çalışmada, erkeklerin öfke-kontrolünün kadınlardan yüksek olduğu; sl-öfke, öfke-içte ve öfke-dışa puanlarının ise kadınlarda, erkeklerden yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma bulguları ilgili literatür çerçevesinde değerlendirildiğinde, farklı sonuçlarla karşılaştırılması, örneklem grubunun farklı sosyo-demografik özelliklere sahip olmalarının etkili olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin öfke-içte puanlarının sınıf düzeyi değişkenine göre farklılık ortaya çıkıp çıkmadığını incelemek amacıyla uygulanan t-testi sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık

bulunmuştur. 9.sınıf öğrencilerinin öfke-içte puanları, 10. sınıf öğrencilerinin öfke-içte puanlarından daha düşüktür. Sl-öfke, öfke-dışa ve öfke-kontrol puanlarının istatistiksel açıdan sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Literatür incelendiğinde Burney (2006) tarafından yapılan çalışmada 9. sınıf öğrencilerinin 10. 11. ve 12. sınıf öğrencilerine göre daha fazla öfkesini dışa yansıtma davranışları sergilediği, 12. Sınıf öğrencilerinin de daha alt sınıftaki öğrencilere göre öfkesini daha fazla kontrol etme eğiliminde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Karataş (2008) ve Kanoğlu (2008) tarafından yapılan çalışmalarda sınıf düzeyi değişkenine göre sl-öfke ve öfke-tarz alt ölçekleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Önder ve Bölükbaşı (2019) tarafından yapılan çalışmada benlik saygısı ile öfke-içte arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Sarıkaya (2015) tarafından yapılan çalışmada ergenlerde yaş arttıkça benlik saygısı düzeyinin de arttığını belirtmiştir. Araştırma sonuçları literatür çerçevesinde değerlendirildiğinde öfke-içte puanının 10. sınıf öğrencilerinde 9. sınıf öğrencilerine göre yüksek olması ise ergenlik döneminin sonuna yaklaşan 10. sınıf öğrencisinin benlik saygısının artmasıyla beraber öfkesini içe atma eğiliminin arttığı şeklinde yorumlanabilir.

Araştırma bulgularına göre anne ve baba eğitim düzeyi faktörüne göre sl-öfke ve öfke-tarz alt ölçekleri arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır.

Literatür incelendiğinde sl-öfke ve öfke-tarz alt ölçeklerinin anne ve baba eğitim düzeyi ile farklılaşmanın ortaya çıkıp çıkmadığının incelendiği çeşitli araştırmalar mevcuttur. Bu araştırma bulguları incelendiğinde genellikle annenin eğitim düzeyine göre sl-öfke ve öfke-tarz alt ölçekleri arasında genellikle anlamlı bir farklılaşmanın bulunmadığı çalışmalar (Demirci Danışık, 2005; Gülveren, 2008; Zengin, 2010) bulunmaktadır. Kuruoğlu, (2009) ve Zengin, (2010) tarafından yapılan çalışmalarda ise babanın eğitim düzeyi ile araştırmada kullanılan sl-öfke ve öfke-tarz alt ölçekler arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır. Literatürde genellikle anne ve baba eğitim düzeyinin, ergenlerde sl-öfke ve öfke-tarz alt ölçekleri arasında anlamlı bir farklılaşmanın bulunmadığı araştırma sonuçları yoğunluktadır. Araştırma bulguları ebeveynlerin sl-öfke ve öfke-tarz konusunda ergenlere aktardıkları bilgi ve deneyimlerin formal eğitimden ziyade informal eğitim kaynaklı olabileceği şeklinde yorumlanabilir (Atış, 2019).

ÖNERİLER

Ergenlik döneminde yaşanan en yoğun duygulardan biri olan öfkenin uygun bir şekilde ifade edilebilmesi için okul psikolojik danışmanları tarafından 9. ve 10. sınıf öğrencilerine yönelik olarak grup rehberliği çalışmaları yapılabilir. Araştırma bulgularında sl-öfke ve öfke-tarzları, ebeveynlerin eğitim düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir. Yaygın eğitim kurumları aracılığı ile 9. ve 10. sınıfa devam eden öğrencisi bulunan ebeveynlere yönelik olarak ergenlerde öfke konulu kurslar planlanabilir. Bu çalışmada cinsiyet değişkenine göre sl-öfke ve öfke-dışa puanları kız öğrencilerde erkek öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Öfke-kontrol puanları erkek öğrencilerde kız öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Literatür incelendiğinde bu araştırmanın bulgularını destekleyen ve desteklemeyen çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Bu değişkenle ilgili farklı çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

Albayrak Sargin, Y. (2008). *Ergenlik dönemindeki öğrencilerin saldırgan davranışları ile öfke ve sosyal problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Arslan, C., Hamarta, E., Arslan, E., & Saygın, Y. (2010). Ergenlerde saldırganlık ve kişilerarası problem çözmenin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 9(1), 379-388.

Atış, Y. (2019). *Ergenlerde sürekli öfke ve öfke ifade tarzları ile boyun eğici davranışlar arasındaki ilişkinin incelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Batıgün, A. D. (2004). İntihar ile ilişkili bazı değişkenler: Öfke/saldırganlık, dürtüsel davranışlar, problem çözme becerileri, yaşamı sürdürme nedenleri. *Kriz Dergisi*, 12(2), 49-61.

Boman, P. (2003). Gender differences in school anger. *International Education Journal*, 4(2), 71-77.

Bridewell, W. B., & Chang, E. C. (1997). Distinguishing between anxiety, depression, and hostility: Relations to anger-in, anger-out, and anger control. *Personality and Individual Differences*, 22(4), 587-590.

Buntaine, R. L., & Costenbader, V. K. (1997). Self-reported differences in the experience and expression of anger between girls and boys. *Sex Roles*, 36(9-10), 625-637.

Demirci Danışık, N. (2005). *Ergenlerin sürekli öfke öfke ifade tarzları ile problem çözme becerileri arasındaki ilişki*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Duran, Ö., & Eldeleklioğlu, J. (2005). Öfke kontrol programının 15 ve 18 yaş arası ergenler üzerindeki etkililiğinin araştırılması. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(3), 267-280.

Dündar, Ü. (2016). *Lise öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık ve öfke ifade tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi: Gaziosmanpaşa ilçesi örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Nişantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Erdoğan, H. T. (2015). *Ergenlerin anksiyete düzeylerinin öfke yönetimi becerileri ve öfkeyi ifade tarzlarına etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Erdur-Baker, Ö., & Doğan, T. (2016). *Kriz danışmanlığı* (1. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Evren, C., Bozkurt, M., Ciftci Demirci, A., Evren, B., Can, Y., & Umut, G. (2015). Gender differences according to psychological and behavioral variables among 10 th grade students in Istanbul. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 16(2), 77-84

Gençdoğan B., Sezer F., İşgör İY. (2007) İçten/ dıştan denetimlilik ve öfke kontrol düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi, *A.Ü. Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi* 2(2), 1-14

Gülveren, H. (2008). *Lise son sınıf öğrencilerinde iç-dış kontrol odağı, sürekli öfke ve öfke ifade tarzı ve zekâ arasındaki ilişkinin araştırılması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Hollenhorst, P. S. (1998). What do we know about anger management programs in corrections. *Federal Probation*, 62(2), 52.

Kalyoncu, H. (2014). *Aile içi şiddet ve şiddet ortamında çocuklar* (1. Baskı). İstanbul: Yediveren Yayınevi.

Kanoğlu, E. (2008). *Lise Öğrencilerinin Öfke Düzeyleri Ve Öfke İfadelerinin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Haliç Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Karataş, Z. (2008). Lise öğrencilerinde öfke ve saldırganlık. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(3), 277-294.

Kerr, M. A., & Schneider, B. H. (2008). Anger expression in children and adolescents: A review of the empirical literature. *Clinical psychology review*, 28(4), 559-577.

Keskin, Ç. (2019). *Üniversite öğrencilerinin öğrenilmiş çaresizlik düzeyleri ile anksiyete, sürekli öfke ve öfke ifade tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kuruoğlu, D. S. (2009). *Üniversite öğrencilerinin sürekli öfke düzeyleri, öfke ifade tarzları ile obsesif kompulsif semptomları arasındaki ilişki*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Murdock, N. L. (2012). *Psikolojik danışma ve psikoterapi kuramları*. (F. Akkoyun, Çev. Edt.) Ankara: Nobel Yayınevi.

Özer, K. (1994). Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçekleri ön çalışması, *Türk Psikoloji Dergisi*, 9(31), 26-35.

Özmen, A. (2004). *Seçim kuramına ve gerçeklik terapisine dayalı öfkeyle başa çıkma eğitim programının ve etkileşim grubu uygulamasının üniversite öğrencilerinin öfkeyle başa çıkma becerileri üzerindeki etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Özmen, E., Özmen, D., Çetinkaya, A. C, Taşkın, E. O., & Dündar, P. E. (2009). The relationship between gender and depression, self-esteem, hopelessness, submissive acts, guilt, shame and anger in adolescents. EP Lamont (Ed.), *Social Psychology: New Research*. New York: Nova Science Publishers, 135-146.

Soykan, Ç. (2003). Öfke ve öfke yönetimi, *Kriz Dergisi*, 11(2), 19-27.

Starner, T. M., & Peters, R. M. (2004). Anger expression and blood pressure in adolescents. *The Journal of School Nursing*, 20(6), 335-342.

Yavaş, C. Ö. G. (2017). Orta ve geç ergenlik dönemindeki ergenlerde tutum ve davranış farklılıkları. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2).

Zengin, Ö. (2010). *Bireysel mücadele sporlarındaki (taekwondo, judo, güreş) elit sporcuların kişilik özellikleri ile öfke düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

EXTENDED ABSTRACT

INTRODUCTION

Adolescence can be expressed as a period in which emotional intensity often varies. It is an emotionally unstable and turbulent period of development. Adolescence is also a risky period as a transition time to adult behavior patterns. It is likely to encounter significant health problems in the long run when adolescents are unable to adapt to emotional changes (Starnier and Peters, 2004). In the process of the individual's joining the society and taking place among adults, certain knowledge, skills and experiences that should be gained during adolescence are of great importance. In order to overcome this period in a healthy way, it is necessary to recognize the emotions that can be experienced intensely during adolescence and to control the behaviors that these emotions may affect (Duran and Eldeleklioğlu, 2005). Anger, one of the most intense feelings experienced during adolescence, must be expressed in healthy ways.

Anger is a normal emotion that occurs frequently, ranging from simple disappointments to extreme violence, including biological and physiological factors (Hollenhorst, 1998). Uncontrollable anger feeling becomes a problem in form of aggression and violence that harms the individual and her/his environment in all areas of life (Albayrak Sargın, 2008).

With this study, it was aimed to examine the trait anger and anger expression styles in adolescents in terms of some variables. Anger, which cannot be expressed in a healthy way throughout life, may cause some problems in the relationships with the individuals who compose the family and friends circle, which constitute the close environment of the individual. Identifying these problems and providing appropriate support during adolescence is very valuable for the development of the student. The research aims to contribute to the literature by addressing variables such as gender, class level, mother education level, and father education level, which can affect trait anger and anger expression styles.

METHOD

Participant Group

The study group consists of 534 high school students attending 5 different secondary education institutions in a province in Central Anatolia. Participants consisted of 250 (46.8%) males and 284 (53.2%) females; It consists of 221 (41.4%) 9th grade students and 313 (58.6%) 10th grade students. The research was carried out in the academic year of 2018-2019, and the study group consists of students studying in the 9th and 10th grades of high schools. The reason for choosing the study group of 9th and 10th grade students is that this grade level coincides with the middle adolescence period. While all the features related to adolescence can be observed intensely in the middle adolescence period, it can be said that during the late adolescence period, adolescents approach adulthood and at the same time, adolescence features are not partially observed (Yavaş, 2017).

Data Collection Tools

"Continuous Anger and Anger Expression Style Scale" (SÖÖTÖ) and "Personal Information Form" were used to collect data in the research.

Trait Anger Scale and Anger Expression Styles Scale (TAS and AESS)

The scale was developed by Spielberger, Jacobs, Russel and Crane (1983). It was adapted to Turkish by Özer (1994). The scale, which has four sub-scales, is evaluated with the four-point Likert technique and consists of 34 items in total. Ten of the items constitute Trait Anger (T-Anger) sub-scale. Anger Expression Styles sub-scale consists of eight items from each sub-scale and 24 items in total. These are repressed anger, unrepressed anger and anger management sub-scales. There is no reverse matter in TAS and AESS.

Data Analysis

The data obtained from the study were analyzed with the help of SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 20.0 program. In the analysis of the data in the table in which demographic characteristics of the participants are given, the frequency and percentage values are analyzed and presented in Table 1. It was determined

that the scores obtained from the scale displayed a normal distribution. While assessing the data, t-test and One-Way Variance Analysis (ANOVA) were used.

DISCUSSION AND CONCLUSION

From trait-anger and anger-style sub-scales of adolescents according to gender variable, trait-anger and unrepressed anger scores of male students were significantly higher than that of females. Anger-control scores were found to be significantly higher in male students than in female students. Repressed anger scores did not differ significantly by gender.

In the literature, when the studies examining the relationship between gender and trait-anger and anger-style sub-scales are examined, it is seen that various studies are carried out in different age groups. There are different research results in which the relationship between gender and trait-anger and anger-style is revealed, and this relationship varies in favor of females and males and the relationship cannot be determined.

When the findings of the research are evaluated within the framework of the relevant literature, the different results suggest that it may be effective for the sample group to have different socio-demographic characteristics.

A statistically significant difference was found as a result of the t-test applied to examine whether the repressed anger scores of the students participating in the study differ according to the class level variable. Repressed anger scores of 9th grade students are lower than that of 10th grade students. There was no statistically significant difference in trait-anger, unrepressed anger and anger-control scores according to class variable.

In the study conducted by Önder and Bölükbaşı (2019), a positive relationship was found between self-esteem and repressed anger. In the study conducted by Sarıkaya (2015), it was stated that as the age increases, the level of self-esteem increases in adolescents. When the results of the research are evaluated within the framework of the literature, the fact that repressed anger is higher in the 10th grade students than the 9th grade students can be interpreted by the tendency of the 10th grade students, who are nearing the end of the adolescence, to hold their anger with the increase in self-esteem.

According to the research findings, there was no significant difference between the trait-anger and anger-style sub-scales according to the mother and father education level factor.

When the literature is examined, there are various studies examining whether the differentiation of trait-anger and anger-style sub-scales with the mother and father education level has been observed or not. In the literature, the results of the research are generally predominant, in which there is no significant difference between the mother and father education level and the trait-anger and anger-style sub-scales in adolescents. Research findings can be interpreted that the information and experiences that parents convey to adolescents about trait-anger and anger-style may be based on informal education rather than formal education (Atış, 2019).